

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPO-MOŽNE SVRHE.

Za II. Štajerski vojaški dan — zbirko v prid vojaški oskrbi — se je nabralo po učiteljstvu med učenci slovenskih ljudskih šol na Štajerskem 4644 kron 14 vin. Pri tem pa niso všteti šolski šolski okrajji Št. Lenart, Maribor-okolica in Slov. Bistrica, ki so tozadevne prispevke oddali neposredno krajnemu odboru vojaškega dne v Mariboru. Po nam došlih informacijah se je v teh okrajjih nabralo 820 K 76 v. V vsem se je torej v označeno svrhu po slovenskem učiteljstvu nabrala vsota 5464 K 90 v. To je učinek truda slovenskega učiteljstva. — Dobrodela predstava pod vodstvom šolske voditeljice Ivanke Cegnarjeve v Žabnici pri Škofji Loki 100 K; Erna Zajec, učiteljica v Zatični 4 K; šolsko vodstvo v Babnem polju čisti dohodek dobrodelne predstave 50 K; vodstvo ljudske šole na Opčinah polovico čistega dohodka prireditve z dne 5. marca t. l. 122 K; preostanek prireditve šolskih otrok iz Šmarate v Starem trgu pri Ložu 20 K; učenci slovenske ljudske šole v Barkovljah 9 K; ravnatelj F. Robič in učitelj F. Zaherl v Ljutomeru po 5 K je 10 K; vodstvo obč. ljudske šole v Sv. Križu kot dodatek čistega dohodka dobrodelne prireditve, ki se je vršila tamkaj 5. marca, 22 K; darovanih od vojakov c. kr. stotnije v Grljanu, ki se niso mogli udeležiti prireditve; učiteljica Antonija Kračmanova v St. Lenartu 2 K; skupaj 5803 K 90 vin. V zadnji številki izkazanih 45.453 K 44 v., danes izkazanih 5.803 K 90 vin., doslej nabranih 51.257 K 34 vin. Prosimo nadaljnjih obvestil, oziroma izpopolnil dose-danjih izkazov!

Vera in politika.

„Slovenec“ z dne 23. marca 1916, št. 68, piše pod naslovom „Centrumovo glosilo in kardinal Mercier“ doslovno: „O pismu belgijskega generalnega guvernerja na kardinala Merciera pravi „Kölnische Volksztg.“: Nemški katoličani se morejo le bridko pritoževati, da je cerkveni knez tako stopil iz okvira svoje cerkvene službe, kakor je to storil kardinal Mercier v zadnjem pastirskem pismu, ki pravzaprav ne zasluži tega imena. Z verskega stališča je to vezanje in mešanje vere s politiko, kakor je to kardinal tekom vojne vedno v večji meri delal, zelo žalostno in učinken je kaj pogubna prikazen. List nato biča razna mesta pastirskega lista, n. pr. da bi nemško armado znala zadeti kuga in tako provzročiti njen poraz. Kardinalovo postopanje zasluži najhujšo grajo, in sicer ne samo zaradi njegovega političnega nasprotstva proti Nemčiji, ampak vsled tako neizrekljive zlorabe njegovega cerkvenega stališča. Generalni guverner je bil dosedaj zelo potrpežljiv in popustljiv, toda nemška upravna oblast je že zato morala odločno nastopiti, ker tako pastirsko pismo vznemirja belgijsko prebivalstvo.“

„Edinost“ dostavlja temu poročilu (št. 86, z dne 26. marca t. l.): „Tako piše glavno glosilo nemških katolikov, in naš „Slovenec“ ponatiskuje brez pripombe, kar se nam zdi važno za vrvenje v našem malem slovenskem okvirju. Če bomo iz veljavne sodbe, ki jo piše „Kölnische Volkszeitung“ o nedopustnosti vezanja vere in politike izvajali praktične posledice, se utegne kmalu izgledati marsikatera ostrina v našem domačem medsebojnem življenju.“

Mi „Slovenčevemu“ poročilu in pripombi „Edinosti“ ničesar ne pristavljamo — ampak zapomnimo si oboje za bodočnost!

Koncentrirajmo svoje delo!

Živimo pač v tako resnih časih, da moramo že sedaj misliti na svojo bodočnost, in sicer na boljšo bodočnost, kakor smo jo živeli do sedaj! Zaraditega si moramo pripravi v ljudstvu potreben teren, to je: zainteresirati moramo ljudstvo, da bo pričelo še boljše umevati naše težnje, naše želje in naše zahteve!

V prvi vrsti pa dosežemo to najbolje in najhitreje s pomočjo svojega časopisja. Umevno, da ne razpolagamo s posebno vrsto časopisov, vendar pa imamo časopis, ki z njim lahko pridobimo med ljudstvom dovolj zaslombe in ga brez truda tudi razširimo med svoje branja željno ljudstvo tako, da bomo v kratkem trdili, da se je to ljudstvo v istinitosti pričelo zanimati za naše težnje, v prvi vrsti za ljudsko šolstvo.

A tudi sami sebi moramo ustvariti tak list da bo nam „Učiteljski tovariš“ postal res tovariš v pravem pomenu, to je „Učiteljski tovariš“ nam postane nekaj vademecum, nekaj kazipot, kjer bo dobival vsak nekaj zase. Za sedaj se omejimo le na sledeče tri točke:

*) Glasilo katoličanov v Nemčiji. — Uredn.

1) V svojih vrstah imamo prav mnogo dobrih, lahko rečemo, naravnost izbornih čebelarjev. Kako bi bilo, ko bi ti tovariši prišli tuintam za pero in napisali to ali ono zanimivo razpravo za „Učit. Tovarša“? Tudi vse zanimivosti iz čebelarstva življenja bi tu lahko dobile svoj prostor. Za to stroko bi se naj oglasil kak tovariš, ki bi prevzel uredništvo tega oddelka. Strokovnjakov na tem polju imamo dovolj!

2) Vrtarstvo in sadjarstvo naj dobi v „Učit. Tovaršu“ tudi svoj predel. Tu imamo ravno učitelji torišče, kjer dosežemo lahko prav mnogo, in ne močimo se, če trdimo, da je to naša stroka, kjer smo ravno slovenski učitelji merodajni! Tudi tu naj se zglašijo kak tovariš strokovnjak, ki bi prevzel uredniški del te stroke!

3) Tudi prirodnoznanstvo ima dókaj prijateljev med učiteljstvom. Koliko je lovcev, ribičev itd. med učiteljstvom. Koliko ljubiteljev prirode dobimo med seboj! In kako se nam duša razvedri, če stopimo po mukupnem pouku iz zatohle učilnice v božjo prirodo! Tudi ta stroka bi lahko dobila svoj predalček v našem glasilu! Koliko zanimivih stvari se lahko tu naniža! Iz vse slovenske domovine bi lahko dobili vsako leto natančen pregled, kako in kdaj, nas zapuščajo naše ljubke selilke; kdaj v kakem redu se spomladi zopet vračajo itd. Marsikateremu učitelju lovcu je sreča mila, da upleni kako redko divjačino ali ptico. Najčeste zapadejo take redkosti pozabljenosti, t. j. da se jih zavre, namesto da bi jih poslali na tako mesto, kjer bi se lahko ohranile našim potomcem! — Uredniški del te stroke prevzame začasno prav rad pisec teh vrstic.

Sedaj naj nam pa nihče ne priha s trditvijo, češ, čemu vse to; saj imamo za vse te stroke že svoje liste! Imamo jih, toda mislim, da se moramo vendar že enkrat pospeti na edino pametno in pravo stališče, da smo sami sebi najbližji in da z izvršitvijo tega dela izpolnimo edino le program naše „Zaveze“, ker imamo v „Zavezi“ pravih vendar razne odseke, ki naj na ta način pokažejo svoje življenjske sposobnosti!

Pripominjamo pa končno, da smo napisali te vrstice v izpodbudo onim tovarišem, ki nas hočejo razumeti. — Upamo, da se tovariši urednik strinja s to mislijo!

Ivan Šega.

Opomba uredništva: Gotovo! Ampak to ni odvisno le od nas. Naš list je last „Zaveze“, in o ideji tovariša Šega mora prej govoriti nje vodstvo, ker ne pridemo tako brž do zborovanja delegacije, da bi ta izrekla svojo končno besedo. Sicer pa ima pravico govoriti vse slovensko učiteljstvo, združeno v „Zavezi“, saj smo prvič in zadnjič zanje in zaradi njega! S tem ga vabimo, naj se posluži te svoje pravice! — Raznovrstnost da listu zanimivost, ki je privlačna sila tudi za neučiteljske kroge. Če pridemo s svojim glasilom vanje, pridobimo vsestransko; o tem ni nobenega dvoma! Šega ideja pa zahteva razširjenost lista po obsegu, po uredniškem in tehniškem aparatu, čemur je posledica zvišanje finančnega bremena najmanj za polovico, ker bi morali vsakemu listu dati vsaj še enkrat toliko priloge, ako ne jemljemo v račun drugih izdatkov (n. pr. poštnina). Teoretično stoji te materialne brige daleč za moralnimi pridobitvami, toda v praksi moramo najprej premisliti in preračunati prve, ker brez njih ni temelja za druge! Gradili bi na pesek in bi morali prejeti ali slej skočiti v sedanjo tesno strujo nazaj: tega nečemo! Naročnine absolutno ni mogoče zvišati! Najenostavnejše bi bilo, da se številni plačujočih naročnikov podvojimo! S tem bi bili pokriti vsi stroški in bi celo o znižanju naročnine lahko govorili! Da bi pa še dalje hodili ta križevi pot — ne, za nobeno ceno! Niti povedati ne moremo, kaka strašna mora so ti večni oziri na neizprosní veto našega upravnštva, ki nam kakor pravi pravcati strah vedno stoji za hrbtom ter otežuje in greni naše svobodno delo, da je ureditev vsake številke za nas resnično peklenška muka! Dobro, da je toliko hrušča in jadikovanja po svetu; v njem se naši brezupni vzdihi neslišno in neslišano polzube! (O drugih ozirih niti ne govorimo!) — Vse to, kar je povedal tovariš Šega in kar dostavljamo mi, je treba dobro preudariti. Nudi se nam dobra prilika, da planemo narodu v srce, dvignemo in uvrstimo svoj ugled ter v polnem obsegu služimo neposredno sebi, posredno pa domovini; a kako besedi dati meso in kri — to je sedaj naloga naših tovarišev in tovarišic, ki znajo računati in misliti na bodočnost!

ZBIRANJE ZLATA POTOM ŠOLE.

Korespondenčni urad poroča z Dunaja: Kakor na Nemškem, kjer se je kmalu po izbruhu vojne pričelo po iniciativi šol zbirati zlato, da se ojači zaklad državne banke,

— akcija, ki je dosegla s 100 milijoni mark lep uspeh — tako delujejo od jeseni 1915 tudi pri nas nekatere šole v prilog brezplačnemu nabiranju zlata. Sedaj je izšla naredba naučnega ministrstva, ki pozivlja šolske oblasti, da se naj vse šole postavijo v službo nabiranja dela.

ZA NEMŠKI DRŽAVNI JEZIK.

Za nemški državni jezik se ogreva tudi Streffleurjev „Militärblatt“ v članku o narodnostnem vprašanju. Članek sicer priznava, da se mora za kulturni in gospodarski napredek posameznih narodov kolikor mogoče skrbeti, glede jezikovnega vprašanja pa pravi: V obeh državah monarhije bodo morale vlade in stranke pošteno poskrbeti, da v nasprotju s smotri slepega šovinizma pripravijo pot za pošten sporazum med narodi, nikomur na škodo in vsem na korist. Zlasti se v Avstriji ne sme več odlašati z zakonito uvedbo nemškega državnega jezika. Nemški jezik je itak že splošni prometni jezik. Z njega zakonito uvedbo ne bo nobeden narod ogrožen v svoji eksistenci in varnosti.

POSPEŠEVANJE 4. VOJNEGA POSOJILA PO TRGOVSKIH UČNIH ZAVODIH.

Strokovni učitelji na trgovskih učnih zavodih so posebno poklicani, da dajajo pojasnila, kako ugodno je nalaganje kapitala, in o načinu izdaje (emisije) vojnega posojila. Zato je naučni minister pozval ravnateljstva javnih trgovskih šol, naj nalože učiteljem strokovnih predmetov, naj primerno pojasnjujejo ne le učencem lastnega zavoda o koristnosti in o trgovskoznanstveni in računski strani tega nalaganja glavnice — naglašujoč pri tem eminentno patriotični namen vojnega posojila — marveč naj tudi ti učitelji na izraženo željo dajajo na razpolago brezplačna predavanja tudi na drugih šolah (srednjih, učiteljskih, dekliških licejih in meščanskih šolah). Slednjič naj pozovejo učitelje, da tudi izven šole z besedo in spisi po svoji moči pospešujejo podpisovanje posojila.

Vzgoja mladine k resnemu delu.

Spisal Ivan Kelc.

Kdor ne dela, naj tudi ne je!

Usoda človekova se ne da narediti po lastni volji, nego jo provzročajo razne razmere. Sedanja grozovita svetovna vojna nam to dokazuje v najgroznejši luči. Svet pretresujoče razmere provzročajo, da postane neštevilno žen vdov, premnogi otroci osiroti in brezbrojni skrbnih mater je že brez otrok, ljubljnih iz srca. Premnoge rodovine so kruto opljene svojega rednika, ostale so brez vse pomoči. In koliko je žen, ki so izgubile svoje najljubše in so ostale popolnoma osamljene. Prebrida usoda tepe one, ki so skoraj brez vsega imetja ostali sami, prepuščeni milosti in tudi dostikrat nemilosti drugih.

A nič manj huda, ako ne še krutejša usoda zadene tudi tiste doma ostale, ki jim je gmotno stanje zagotovljeno, da jim ni treba skrbeti za prepotrebni vsakdanji kruh. Res se glasi nekoliko čudno, ako rečemo, da so razmeroma na mnogo boljsem tisti, ki so za svoje preživljanje prisiljeni k potrebnemu delu, nego pa oni, ki so sicer materialno na boljsem — a so popolnoma osamljeni in prepuščeni neodoljivi žalosti, ki jim trga srce. Ti so v svoji brezbriznosti in brezdelnosti vredni večjega pomilovanja, nego oni, ki jih njih skrb za vsakdanji kruh sili k delu, ki odvrta vso srčno bolelo na druge stvari ter zaradi utrujenosti pripomore k mirnemu in okrepčevalnemu spanju. Osebe, ki so že od mladosti živele v ugodnem gmotnem položaju in jim v sedanjih kritičnih časih ni treba skrbeti za potolaženje glada, za obleko in stanovanje in ki so bile poprej z vsemi močmi svoje duše vezane na edinega, a pozneje za večno izgubljenega ljubljence, ne poznajo blagoslova in tolažbe, ki bi jim ju lahko v njihovem pretožnem položaju nudilo resno delo. Prepuščajo se edino le žalostni misli na izgubljenega in čez vse ljubljenežnega moža, ki je poprej z vso nežnostjo in ljubeznivostjo ravnal z bitjem, ki mu je bilo nad vse drago. Tako zlasti matere, ki togujejo po svojem sinu edincu.

Take osebe ne dobe tolažbe v ničemer, ne poznajo blagodejnosti dela, prepuščajo se otožnim mislim, sanjarijo in razmišljajo neprenehoma o kruti in krični usodi, ki tako neusmiljeno mesari njihovo srce, razjeda vse živce ter slabi vedno boljbolj vse duševne in telesne moči. Prejokajo noči in dneve brez krepčilnega spanja, kar jih končno dovede v obup. Začnejo si takšne osebe želeči edino le, da bi bile kmalu rešene takšnega življenja. Misleč, da so na tem svetu nepo-

trebne, se vedno bolj odtegujejo vplivanju vnanjega sveta ter se vdajajo osamelosti, ki jim še močnejše razjeda in uničuje vse moči. V misli, da jih nihče več ne potrebuje, se vdajo trenutkom, ki jih vodijo k dejanjem najžalostnejših posledic: ali k samoumoru ali v blaznico.

V mnogo žalostnejši položaj pa še zabredejo ženske, ki njih ljubezen tako močno ne gori za ljubljence-edince, nego v svoji razkošnosti, brezskrbnosti in brezdelnosti zahrepene po drugih ter zaradi pohotnosti postanejo popolnoma moralne propalice v duševno in tudi telesno pogubo sebi in drugim. Ker je brez uzde strast gotova propast, ker so take osebe zaradi nedelavnosti, slabe vzgoje in prepuščene same sebi popolnoma brez samostalnosti, se vdajajo zlim mislim, ki jih dovedejo v prepad, ki jim iz njega največkrat ni več izhoda: pogreznejo se popolnoma v grdo blato nemoralnosti, v katerem blatu slednjič nečastno poginejo; nihče ne žaluje po njih!

Nebroj žen se nahaja v tako žalostnem stanju, mnogo jih je pokončala pretožna usoda; ali koliko jih pride še v tak slučaj, tega ne ve nihče. Kaj bo s temi? Ali se naj tudi prepustijo duševnemu in telesnemu uničenju?

In kako naj se odpomore takim nezgodnim položajem v bodočnosti? Na orožniško in policijsko pomoč se ne zanašamo preveč. Takšna sila pomaga le v posameznih slučajih in malo časa. Gledati se mora, kako vzdigniti tako stanje splošno na boljšo stopnjo. Odpomglo bi se temu — akoravno ne mahoma — pa vsaj počasi, ako bi vsi za duševno povzdigo ljudstva vneti in poklicani činitelji hoteli delovati skupno, in sicer ne samo za sedanjost, nego tudi za bodočnost.

Sedanji grozni časi nalagajo vsem slo-jem človeštva — ne samo onim na bojnem polju, nego tudi doma ostalim — velika, premnogokrat nezgodna bremena. Vsak jih občuti bolj ali manj, ali mnogo manj bi jih občutili tako posameznik kakor vsi, ako bi delovali skupno in sedanjim časom primerno. Vojna nam ni provzročila le premnogo duševnega gorja, nego nam je naprtila mnogo dela in dolžnosti: pomagati nesrečnikom, otirati solze sirotnikom. Kdo bi mogel to lažje storiti, nego osamljene, gmotno dobro podprte ženske rahločutnega in usmiljenega srca?! Vzdriniti se morajo iz samotnih sanjarij, otreči najprej sebi solze ter se podati med ljudi pogledat, kje je sila, kje je treba pomoči. Tožne misli se bodo kmalu preobrile v dobrohotna dejanja, srce bo utripalo veselejše, otožnost in osamelost bosta izginili, in po celodnevem pomaganju nesrečnejšem in sirotnikom se povrne blagodejni mir v srce, pride krepilno spanje.

K vsemu temu treba mnogo potrpežljivosti, samozatajevanja in poguma, česar pa marsikatera sama iz sebe ne zmore, njena naobrazba je bila v tem oziru prepomanjkljiva; treba je pomoči od drugih, ki so v tem pogledu že od mladih nog na boljsem. Teh dolžnost je, poiskati osamele in jih združiti s pogumnim prigovarjanjem in lepimi zgledi k skupnemu dobrohotnemu delovanju. Tako postopanje bi bilo hladilen in okrepčevalen lek za posamezna srca, za osamele duše, toda samo za sedanje razmere.

A posvetiti moramo v tem oziru splošnosti in bodočnosti vse svoje moči. In kdo bi zopet mogel, kolikor najbolj mogoče radikalno delovati, da se pogibeljni pojavi osamelosti ne vračajo več ali vsaj le v jako redkih slučajih ter brez policijske pomoči? Kdo drugi, ako ne šola in zopet le šola, in sicer v prvi in najodločilnejši vrsti ljudska šola? Ne samo pruski šolnik, nego tudi avstrijski je v vsej svetlobi pokazal, kaj premore šola, ako v njej delujejo moči, kakršne ima avstrijska šola! Pri vsej svoji onemoglosti na zunaj, ob stradanju in zapostavljanju je storil avstrijski šolnik čudeže, ki se prekrasno zrcalijo v sedanjih grozni svetovni vojni.

Tedaj šola in delavci v njej so tisti činitelji, ki imajo svet preustrojiti, socialne razmere ljudstva izboljšati ter dvigniti po možnosti vse človeštvo iz moralne in druge propalosti na višine idealov, po katerih naj bi človeštvo vedno in povsod hrepelo ter se z vsemi močmi trudilo, da jih doseže in uresničuje, da s svojo požrtvovalno navdušenostjo prihaja do čednostnega življenja, posvečenega ne samo svojem »jaz«, nego blaginji bližnjemu in vsemu človeštvu! Sicer je res: Kdor se zapusti sam, ga zapustijo drugi. Toda ako je kateremu mogoče, naj posveča svoje moči pravočasno drugim, naj jim pomaga v nadlogah, naj otira sirotam solze! Osamlosti izostanejo, tožne misli odbeže in ostanejo samo blaga dejanja v okrepčanje duše in telesa!